

Коваленко Марія Геннадіївна
 НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого»,
 здобувач, кафедра державного будівництва

ОСНОВНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ РЕЄСТРАЦІЇ ВИБОРЦІВ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Зарубіжний досвід правового регулювання та організаційного забезпечення реєстрації громадян у якості виборців свідчить про значну різноманітність запроваджених моделей. Аналіз цього дозволяє з певною часткою узагальнення виокремити наступні види реєстрації.

За ознакою залежності реєстрації від волі виборців можна виділити три її види: *добровільну* — реєстрація особи як виборця вважається її правом, а тому здійснюється нею за власною волею; особа, яка має право голосу, може вільно відмовитись від реєстрації, і це не передбачатиме виникнення для неї жодних негативних наслідків; *обов'язкову* — реєстрація особи як виборця є обов'язком останньої, у випадку невиконання такого обов'язку до порушника можуть бути застосовані заходи юридичної відповідальності; *обов'язкову з елементами добровільної* — реєстрація особи як виборця вважається обов'язковою для неї лише у визначених вікових межах, поза якими внесення персональних відомостей до реєстраційної бази даних стає добровільною.

У більшості держав світу реєстрація виборців є добровільною, адже саме вона якнайкраще відповідає загальновизнаному принципу вільного виборчого права. Обов'язковий із запропонованої нами точки зору вид реєстрації виборців встановлений у Великобританії, де кожен домо-власник зобов'язаний під страхом дуже серйозного штрафу (до 1 000 фунтів стерлінгів) надати органам, які ведуть постійний реєстр виборців, відомості про всіх громадян Великобританії, Ірландії та інших країн Європейського Союзу, які проживають у житлі, що є його власністю.

Встановити у себе подібну систему реєстрації виборців могла й Україна: перший проект Закону України «Про Державний реєстр виборців» передбачав обов'язок подання кожним громадянином України, який має право голосу, своїх ідентифікаційних даних до органів ведення Реєстру, а також встановлював адміністративну відповідальність за невиконання цього обов'язку. Проте Головне науково-експертне уп-

равління Верховної Ради України вказало на антидемократичний та такий, що суперечать Конституції України, характер вказаних положень, а тому неприйнятний для запровадження в нашій державі.

Прикладом змішаного виду реєстрації виборців є системи, які існують у Парагваї, Еквадорі, Бразилії, Перу та ін. Обов'язок зареєструватися у якості виборця у цих країнах встановлений для громадян з 18 років (Бразилія), 21 року (Перу) і до досягнення ними 60 років (Парагвай), 65 років (Еквадор), 70 років (Бразилія, Перу) та корелюється із аналогічним обов'язком голосування (обов'язковим вотумом).

Проводячи класифікацію реєстрації виборців за критерієм визначення виду суб'єкта, відповідального за внесення облікових персональних відомостей до реєстраційної бази даних, слід виділити наступні її види:

- *ініційована виборцями (особиста, заявна)* — відповідно до запровадженого механізму реєстрації виборців громадяни, які мають право голосу, повинні проявити певну активність та надати організаторам електоральних подій власні ідентифікаційні відомості (шляхом особистої явки до виборчих комісій, через надання особистої згоди на використання персональних даних, поданих до інших державних органів, для цілей організації і проведення виборів, за допомогою поштового зв'язку та мережі Інтернет);
- *ініційована державою (публічна)* — відповідно до запровадженого механізму реєстрації виборців обов'язок збирання персональних відомостей щодо виборців покладається на спеціально уповноважені державні органи та установи;
- *змішана* — передбачає подвійну відповідальність за накопичення ідентифікаційних відомостей про виборців у реєстраційній базі даних і громадянина, і держави.

Аналіз спеціалізованої літератури свідчить, що фахівці конституційного права переважно під добровільною реєстрацією виборців розуміли такий її вид, який слід іменувати ініційованою виборцями (особистою, заявною) реєстрацією, а під обов'язковою — ініційовану державою або публічну реєстрацію. Тому слід уточнити відповідним чином понятійний апарат науки конституційного права.

Ініційований виборцями вид системи реєстрації виборців запроваджений, зокрема, у Сполучених штатах Америки, Канаді, Мексиці, Франції, Австрії, Ірландії, Малайзії, Саудівській Аравії. Вона, засновуючись на активній і чесній участі громадян у виборчих процесах, практично відсікає перманентно пасивну частину електорату, а відтак суттєво знижує відсотки громадян, які не з'явилися на вибори.

Іншим сучасним, навіть зразковим прикладом країни, яка з успіхом застосовує ініційований виборцями вид системи реєстрації виборців, є Австралія. Після того, як в мережу введена (включаючи адресу) інформація про виборця, комп'ютер автоматично заносить його у відповідний федеральний виборчий округ, округ штату або район на виборах до місцевих органів влади. Якщо виборець змінює місце проживання всередині країни, він надсилає нову реєстраційну картку, комп'ютерна система також автоматично актуалізує інформацію і сортує її за відповідними виборчими одиницями. Таким чином, в масштабі всієї країни реєстрація ведеться безперервно, і списки виборців оновлюються в міру необхідності.

Дещо інша ситуація склалася у Сполучених Штатах Америки. За свідченням Т. Паттерсона, єдиною причиною низьких показників неявки виборців у Сполучених Штатах Америки є їх відсутність у списках виборців. Дж. Картер та Дж. Форд зазначали, що на президентських виборах у Сполучених Штатах більше 28 відсотків виборців не були зареєстровані, а це приблизно 50 мільйонів громадян, у 2006 році ці показники склали вже 32 відсотки — 65 мільйонів незареєстрованих громадян, які не змогли реалізувати своє виборче право.

Кожна із зазначених організаційних моделей реєстрації виборців має свої позитивні та негативні риси. Вивчення їх вбачається вкрай важливим у зв'язку з необхідністю розв'язання низки організаційно-правових проблем здійснення реєстрації виборців в Україні. Проте воно повинно здійснюватися на основі критичного аналізу та в контексті політико-правових, громадських та інших чинників, що зумовлюють застосування певної моделі в тій чи іншій країні.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри державного будівництва НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого» І. І. Бодрова.

Ковальчук Олександра Ігорівна
 НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого»,
 здобувач, кафедра конституційного права Укр

РОЛЬ ЗМІ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ

На сучасному етапі правові засади діяльності засобів масової інформації визначені багатьма нормативно-правовими актами України, до яких належить Конституція України, закони України «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформаційні агентства», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні», «Про телебачення і радіомовлення», «Про державну підтримку та соціальний захист журналістів», інші.

Відповідно до діючих правових актів виборчий процес — це регламентована чинним законодавством діяльність громадян в статусі виборців, виборчих комісій, органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських об'єднань та інших суб'єктів виборчих правовідносин з підготовки та проведення голосування на виборах, тобто виборчий процес — це лише технологія підготовки, організації та проведення голосування на виборах, але не весь складний комплекс суспільних відносин, що складають сукупність принципів, правил та механізмів безпосередньої реалізації народом своєї суверенної політичної волі з управління державними та іншими життєво важливими справами.

Яким же є сучасний вплив ЗМІ на виборчий процес? Вчені Інституту Медіа права вважають, що Україна готова до європейських стандартів стосовно права друкованої преси на власну редакційну позицію. До того ж досвід виборів засвідчує, що на практиці більшість друкованих ЗМІ де-факто демонструє свою політичну позицію. Тому ми пропонуємо зняти з приватних друкованих засобів масової інформації обов'язок щодо об'єктивного, збалансованого та неупередженого висвітлення виборів. Проміжним варіантом можуть бути законодавчі положення, згідно з якими приватні друковані засоби масової інформації мають право висловлювати власні симпатії та антипатії, однак на мають права прямо закликати голосувати за або проти певної політичної партії. Із цих же міркувань, слід розглянути можливість надати друкованим виданням право відмовляти в розміщенні політичної реклами та передвиборної агітації